

Arresten HvJ over dragen hoofddoek op het werk

HvJ ? ARREST ? 14 maart 2017 ? zaak C-157/15 ? Achbita ? België ? ECLI:EU:C:2017:203 ? persbericht ? arrest

Een interne regel van een onderneming die het zichtbaar dragen van enig politiek, filosofisch of religieus teken verbiedt, vormt geen directe discriminatie

Richtlijn 2000/78/EG. Achbita, een moslima, werkte als receptioniste in dienst van de onderneming G4S. Ten tijde van de rekrutering van Achbita gold bij G4S een ongeschreven regel dat de werknemers op het werk geen zichtbare tekenen van hun politieke, filosofische of religieuze overtuiging mochten dragen. Op 29 mei 2006 heeft de ondernemingsraad van G4S een aanpassing van het arbeidsreglement goedgekeurd, die op 13 juni 2006 in werking is getreden. Daarin is bepaald dat: 'het [...] aan de werknemers verboden [is] om op de werkplaats zichtbare tekenen te dragen van hun politieke, filosofische of religieuze overtuigingen en/of elk ritueel dat daaruit voortvloeit te manifesteren?'. Op 12 juni 2006 is Achbita ontslagen wegens haar voortdurende wil de islamitische hoofddoek te dragen op het werk. Zij heeft dat ontslag betwist voor de Belgische rechter.

Hof: Het verbod om een islamitische hoofddoek te dragen, dat voortvloeit uit een interne regel van een particuliere onderneming die voorziet in een verbod op het zichtbaar dragen van enig politiek, filosofisch of religieus teken op het werk, vormt **geen directe discriminatie** op basis van godsdienst of overtuiging in de zin van richtlijn 2000/78/EG.

Een dergelijke interne regel van een particuliere onderneming **kan** daarentegen **wel indirecte discriminatie** in de zin van artikel 2, lid 2, onder b), van richtlijn 2000/78 vormen, indien vaststaat dat de daarin opgenomen ogenschijnlijk neutrale verplichting in feite tot gevolg heeft dat de personen die een bepaalde godsdienst aanhangen of een bepaalde overtuiging hebben bijzonder worden benadeeld, tenzij die verplichting objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel, zoals het nastreven door de werkgever, in de relaties met zijn klanten, van een beleid van politieke, filosofische en religieuze neutraliteit, en de middelen om dat doel te bereiken passend en noodzakelijk zijn, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

HvJ ? ARREST ? 14 maart 2017 ? zaak C-188/15 ? Bougnaoui ? Frankrijk ? ECLI:EU:C:2017:204 ? persbericht ? arrest

Mag een werkgever het dragen van een hoofddoek verbieden vanwege de wens van een van de klanten?

Richtlijn 2000/78/EG. Bougnaoui is met ingang van 15 juli 2008 in dienst genomen als projectingenieur op basis van een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Na een klacht van een klant bij wie zij door Micropole was ingezet, heeft deze onderneming het beginsel dat ten aanzien van de klanten neutraliteit in acht moet worden genomen opnieuw bevestigd en heeft zij haar gevraagd geen hoofddoek meer te dragen. Bougnaoui heeft dit geweigerd en is vervolgens ontslagen. Zij heeft haar ontslag voor de Franse rechter aangevochten. De verwijzende rechter wil weten of de wens van een klant van een ICT-adviesbureau om de ICT-diensten van dat bureau niet langer te laten verrichten door een werknemster ? een projectingenieur ? die een islamitische hoofddoek draagt, een wezenlijk en bepalend beroepsvereiste vormt, vanwege de aard van de betrokken specifieke beroepsactiviteiten of de context waarin deze worden uitgevoerd?

Hof: De wil van een werkgever om rekening te houden met de wensen van een klant om de diensten van die werkgever niet langer te laten verrichten door een werknemster die een islamitische hoofddoek draagt, kan **niet** worden beschouwd als een wezenlijk en bepalend beroepsvereiste in de zin van artikel 4, lid 1, van richtlijn 2000/78/EG.

- Headscarf bans at work: explaining the ECJ rulings ([EU law analysis](#))
- Ben jij een gesluierde moslima? Werkgevers kunnen je vanaf vandaag ontslaan omwille van je hoofddoek ([MO](#))
- Bedrijven mogen hoofddoek op werkvloer verbieden ([nu.nl](#))

- Amnesty warns ECJ headscarf ban ruling 'panders to prejudice' ([euractiv](#))]
- HvJ EU: werkgever mag hoofddoek verbieden ([VBK](#))]
- Uitspraak Hof van Justitie geen vrijbrief om hoofddoek van werkvloer te weren ([mensenrechten.nl](#))]
- Religious symbols ruling does not mean staff can be targeted for dismissal ([link](#))]
- EU-Hof stelt voorwaarden aan verbod hoofddoek op het werk ([ECER](#))]
- The European Court of Justice Rules in Favor of Discrimination. ([Huffingtonpost](#))]
- Achbita & Bougnaoui: A strange kind of equality ([Cloisters](#))]
- Europees hof van justitie Het hoofddoekverbod is een nederlaag voor godsdienstvrijheid ([NRC](#))]
- EU-hof: hoofddoekverbod bedrijf toegestaan ([Europa nu](#))]
- Le voile en entreprise et la conception française de la laïcité ([libertés chéries](#))]
- What is the point of minimum harmonization of fundamental rights? Some further reflections on the Achbita case. ([EU law analysis](#))]

Faith at work: the CJEU's headscarf rulings ([EU law analysis](#))

- Achbita and Bougnaoui: raising more questions than answers ([EUtopialaw](#))]
- Verbod om op het werk zichtbare tekens te dragen van hun politieke, filosofische of religieuze overtuigingen en elk ritueel dat daaruit voortvloeit uit te voeren levert geen discriminatie op ([AR updates arbeidsrecht](#))]
- Employers Can Ban Headscarves and Religious Symbols ? As Long As The Rules Apply To Everyone ([rightsinfo](#))]
- Het Hof van Justitie heeft gesproken: mag een werkgever de hoofddoek nu verbieden? ([blog arbeidsrecht](#))]
- A Critical Commentary on the ECJ's Judgment in G4S v Achbita ([EJIL talk](#))]
- The Right to Religious Freedom and the Threat to the Established Order as a Restriction Ground: Some Thoughts on Account of the Achbita Case ([EJIL talk](#))]

Urgent Commons question on CJEU rulings in Achbita and Bougnaoui ([law and religion](#))

- Newsflash: Commons urgent question on religious clothing in the workplace ([law and religion](#))]

The CJEU & hijabs at work: Achbita and Bougnaoui ([law and religion](#))

- The Islamic headscarf and EU employment law: an uneasy fit? ([Leiden law blog](#))]
- European Court of Justice keeps the door to religious discrimination in the private workplace opened. The European Court of Human Rights could close it. ([Strasbourg observers](#))]
- The Round Up ? European Court unveils controversial new ruling ([UK human rights blog](#))]
- Protection with Hesitation: on the recent CJEU Decisions on Religious Headscarves at Work ([Verfassungsblog](#))]
- The CJEU's headscarf decisions: Melloni behind the veil? ([Verfassungsblog](#))]
- CJEU Cases C-157/15 Achbita and C-188/15 Bougnaoui ([Volkerrechtsblog](#))]
- m.n. mr. E. Cremers-Hartman, Verbieden hoofddoek in arbeidsreglement geen verboden discriminatie waar het gaat om werknemers die met klanten werken, [JAR 2017/96](#)]
- Achbita v G4S: Religious Equality Squeezed between Profit and Prejudice ([European law blog](#))]